КАЗКА ПРО НЕВДОВОЛЕНОГО РУСИНА

Під якоюсь нещасливою планетою вродився Невдоволе-ний Русин. Скоро тільки прийшов на світ, зараз зазначив своє опозиційне становище пискливим плачем, котрого ніхто з родини і прислуги не розумів. Та ще коли б він був сином бідака, то ся опозиція не дивувала б нікого; а то мав усякі панські вигоди, всі коло нього ходили напочіп-ках, а він плакав кілька літ ревними сльозами. Так уже, видко, було йому на роду написано.

Велося йому дуже добре: в гімназії вже належав до паничів, на університеті — до золотої молодіжі, по університеті —— до найкращих женихів. Він любив панни дуже, а панни любили його ще більше,— все йшло йому як із платка, а Невдоволений Русин, проте, вічно був невдово-лений.

Вкінці він оженився, став адвокатом і патріотом, календар "Просвіти" помістив його портрет, потім попався в "Альбум заслужених Русинів",— а йому все ще здавалося, шо не має причини до вдоволення. Селяни, котрі мають сю добру прикмету, що процесуються, вибудували адвокатові каменицЮі а він таки чувся невдоволеним.

"Що за біс лисий! — думав він собі.— Здається, нічого мені не хибує, а радості в серці не чую..."

1 ось раз засів він собі на вигіднім фотелю, закурив дороге цигаро і після давнього клича "Русине, пізнай себе, буде з тебе" став думати про свою вдачу. Думав, думав, нічого не видумав.

Надійшла жінка, він її питається:

— Не знаєш ти, серденько, що мені справді хибує? Вже й каменицю свою маємо, вже й купки діток доховалися, вже й бочка вина стоїть у пивниці, а моє серце не має спокою.

— Тобі, мій любий, тепер гонорів би треба. От якби ти послом був,— зітхнула жінка.

Невдоволений Русин аж підскочив.

— Господи! — каже.— Які сі жінки здогадливі! Адже справді мені ще тілько гонорів треба! А я так ломив собі голову... Правда, мене вже видрукували в календарі "Просвіти", але що се мені за честь! Там поміщають портрети й американських шинкарів, і хлопів,— і вже так перебрали всіх патріотів, що не знати, звідки їх більше і взяти...

Отже, як помогла жінка Невдоволеному Русинові себе пізнати, він мов на світ народився. Зараз уложив собі нову програму життя. Став уряджувати у своїм повіті різні віча і збори, щоби "хлопи" завчасу його пізнали й добре зміркували, що він один зможе їх вивести з єгипетської неволі і з дому роботи.

— Хлопи! — говорив він грімким голосом на вічах.— Ви всі дураки!

Голоси вічевиків:

— Певно, певно! Звідки нам усе знати?

— Лише я один мудрий,— казав меценас далі. (Віче співає бесідникові "Многая літа").— Дякую вам за довір'я! За се я буду всюди за вами обставати. (Голоси: "Славно!")

Нам дієся велика кривда (голоси: "Кривда нам!"): заяцї ходять у нашу капусту, а ми не сміємо їх стріляти... Так чи ні? (Крик: "Кривда нам!") Дністер пливе через наш край і випливає, а ніхто не стараєся

скасувати його! (Голо-си: "Загатити його! На Венгри пустити!") Так є! Треба постаратися, аби не шкодив нам. Крім того, від панів треба відобрати грунти і роздати хлопам. Цісарська каса має заплатити всі довги за хлопів. (Загальні зітхання: "Подай, господи!") Гуска солі має коштувати тілько три грейцарі! Коли хлоп дасть сина до школи, має за се дістати сто рин-ських. Суди і нотарів скасувати! Податки за поле до десятьох моргів скасувати! Хлоп повинен у війську служити так само лише один рік, як паничі. На старість кождий хлоп повинен дістати пенсію з цісарської каси. Держава повинна асекурувати всіх від огню, граду, тучі, злої пригоди, від мишей, повені і від смерті. І коли хто виходить з війська, повинен дістати цісарський мундур додому і гвер, аби мав на заяці... (Всі вічевики такі одушевлені, що просто не можуть добути із себе ніякого голосу). Та й багато дечого іншого потрібно ще нам: от хоч би се, що хто сміє заборо-нюаати нам мочити у потоках коноплі під час холери? (Г&лоси: "Ади! Та, бігме, правда!") От якби я був послом, то я би о те все постарався. Бо теперішні наші руські посли— то самі зрадники. Чи правду кажу? (Голоси: "Святу правду! Зрадники! Повісити їх!") Були в нас перше посли-священики, були потім посли-професори,— ті дбали про церкви і школи, а про вас, хлопів, ніхто не дбав. (Голоси: "Кривда нам!") Аж тепер, коли настануть посли-адвокати, буде вам добре! Як станемо процесуватися, всі справи для вас виграємо. (Загальне зітхання). Ми не будемо на нікого оглядатися, будемо все жадати того, чого не хотять наші любенькі сусіди-поляки; як не схочуть давати, то видремо, а все для вас, милі браття хлопи, що вас кождий обдирає

(один тихий голос: "І ви такожЬ Меценас дивиться згірдно в сей бік і каже дальше), а ніхто вам не помагає...

Вічевики одні кричать "славно" і плещуть у руки, інші хапають бесідника на плечі, обносять його довкола зали і співають довге, дяківське, празникове "Многая літа".

— А тепер, хлопи, може би, ми дещо перекусили? — говорить меценас ласкаво з висоти селянських пліч. Одушевления зростає ще

більше, і в гурті роздається нове "Многая літа", панське, що починається від басового соля: "Сотвори, господи!"

З сих віч були все справоздання в "Д^л-і". Писав їх де-пендент адвоката. "Всякі були вже патріоти,— читали люди в часописі,— і великі і малі, і голосні і тихі, але такого ще не було. Той-то як скаже слово, то хлопи з одушевления аж волосся рвуть на собі. Останнє віче показало, що хлопи вже знають, хто їм брат, а хто їм ворог; то сила, котрої і "врата адова не одоліють". І т. д.

Заходи Невдоволеного Русина не осталися без успіху: його вибрали послом. Там, правда, за нього одного виборця закололи, а трийцять і сімох продержали по кілька місяців і по рокові у в'язницях; але се вже таке право природи: кождий політик пожирає скілько там людей, щоб сам міг жити,— хто би там журився і десятками зруйнованих селян, де справа йде про мільйони?! "Жертви мусять бути!"

Невдоволений Русин не сим був невдоволений, тільки чим іншим. Ото показалося до кількох місяців, що посольство — се зовсім не така честь, що могла би його заспокоїти. Він був невдоволений з усіх послів і з усіх властей, краєвих і державних. Він і сказав раз се усім в очі, а за причину свого невдоволення подав — правда, не все те, що казав селянам,— все ж таки подав заяців у руській капусті, дорогу сіль, мочення конопель під час холери і повені.

Успіх сеї промови у галицьких русинів був величезний! її надрукували у часописах, передрукували у книжечці і розкинули тисячами примірників по селах. Проте все Невдоволений Русин не був вдоволений, ходив смутний і щораз частіше почав опускати засідання. Товариші-посли не дивилися на нього, як на нового пророка, і се його найбільше гнівало. "Що з дураками говорити? — сказав він собі.— На мене ще не прийшов час!"

Коли прийшли нові вибори, Невдоволений Русин кандиду-вав знову, але передвиборчі збори зовсім не давали йому тепер вдоволення; йому завдавали селяни зовсім нерозумні питання: чому ще панських грунтів не поділено між людей, чому не скасовано ще податків, чому Дністер пливе собі, як перше, через Галичину і т. п. Меценас відповідав як міг, але не був із своїх відповідей вдоволений.

Коли ж, до того, не вибрали його вдруге послом, Невдоволений Русин остався уже таки навіки невдоволеним. Лише свідомість, що він ніколи не буде вдоволеним, додавала йому такої гордості і певності, що він деколи майже був вдоволеним з того, що ніколи не може бути вдоволеним.

1895